

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 27 JUNI 1951

No 1780

COMMISSIE VAN REDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
De critiek op het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen	476
Credietgeving, geldcreatie en geldbederf door A. A. van Sandick	477
Enkele economische facetten van het plan-Schuman (I) door Drs A. A. van Ameringen	478
Regionale verschillen in de ontwikkeling van het bedrijfsleven in de periode 1930 - 1950 door P. C. A. 't Hoen	482
Bedrijfseconomische notities: Teleurstellende verdere uitwerking van de Nota inzake de fiscale winstbepaling door Drs R. Burgert	484
Geld- en kapitaalmarkt	485
Grafieken: In Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen binnengekomen zeeschepen	486
Statistieken: Bankstaten	486
Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	486
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland	486
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	486

Dezer' dagen

bedrukte opluchting. Terwijl aan de ene kant over Korea wellicht het plekje blauwe lucht bloot komt, dat aan breken van de wolken voorafgaat, komt in Perzië een donderwolk opzetten. „Entre ces deux mon coeur balance”, maar op een nare manier. De plaatsvervangende Ministers van Buitenlandse Zaken der Grote Vier, vrijwel gedomiceerd te Parijs, zijn naar huis gegaan.

Zucht van verlichting of voortzetting van oude zorg? De Nederlandse levensverzekeringmaatschappijen zijn met de Minister van Financiën overeengekomen, in beginsel, dat door hen over de komende vier jaar f 250 miljoen aan crediet zal worden verstrekt voor de gemeentelijke woningbouw. Wie dacht, dat er thans een, zilveren, dak op het huis zou zijn, kan te rade gaan bij de Minister van Wederopbouw, die slechts een druppel op een gloeiende plaat zag. Het is droef te bedenken, dat zijn advies om meer woningbouw mogelijk te maken door minder te snoepen, roken en/of drinken, het waarschijnlijk zelfs niet tot de eerder aangeduide druppel zal brengen.

Een zekere troost steekt ook in de mededeling van regeringszijde, dat de prijsontwikkeling in de laatste maanden niet tot verdere looncompensatie noopt. Het blijft echter een benarde vreugde, micro-economisch voor de gezinshuishoudingen, macro-economisch omdat de diepere oorzaken, die het prijspeil omhoog kunnen doen bewegen, niet zijn weggenomen. Een onderdeel van dit probleem, de wijze van regeling van toezicht op het credietwezen, is thans in Nederland ten dele op dat punt van discussie gekomen waarbij „zwarter dan zwart” en „witter dan wit” de enig nog geziene schakeringen zijn.

Veel genot schuilt niet in dit alles. Maar men kan zich troosten — zonder de beruchte „gladness of Polyanna” — door perspectief te zien. Heeft niet de Engelse Regering de sterk tegengevallen begroting voor de amusements-terreinen van het „Festival of Britain” weten op te fleuren door de mededeling, dat het pretcentrum zo'n succes is, dat men het permanent wenst te maken?

Hoe opgeruimd van nature en informeel in zijn toelichtingen de Amerikaanse prijsbeheersers, Di Salle, ook mag zijn, zover heeft hij het ten aanzien van de prijspolitiek in de Verenigde Staten niet gebracht. Wel kwam ook daar de prijsbeweging tot rust, doch de neiging dit aan de prijsbeheersing toe te schrijven en deze derhalve te loven, blijft gering. Ook daar weet men niet, wat men hopen moet. Prijsstijgingen kunnen uit de hand lopen — en de vrees daarvoor is groot — prijsdalingen wekken de gedachte aan een teruggang — en de vrees daarvoor is bij velen groter. Maar één ding heeft men daar voor: men maakt de eigen conjunctuur, ook al kan het lastig lijken, als bijvoorbeeld de Canadese papierprijzen worden verhoogd. Daar blijft het bij de klacht, dat het haast niet te betalen is; bij ons' echter is de mededeling, dat het niet betaald kan worden.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWINDVOERING EN EXECUTEEL

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing

- van ondernemingspensioen- en spaarfondsen aan de (komende) nieuwe wettelijke bepalingen ●

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850 - 5346

★ Adverteer in dit blad ★

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

ZEILCURSUS

met voll. pension f 68.— (v. en n. seiz. f 61,20) p. w. Vr. prosp. aan Bonds (A.N.W.B.) Zeilschool „Loosdrecht” te Nw. Loosdrecht, Tel. K 2958-288.

Fa. A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin

Corns. v. d. Lindenstraat 22
Amsterdam-Z. • Tel. 25410

Onafh. Verzekeringsadv.

LOD. S. BEUTH

deskundige ter zake van:

- Pensioen-voorzieningen voor staf en personeel
- Organisatie Ondernemings- en Bedrijfs-Pensioenfondsen
- Aanpassing aan nieuwe wet Pensioen- en Spaarfondsen

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij

H. A. M. Roelants

Schiedam

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN

gevestigd te Eindhoven.

Ondergetekenden delen mede, dat in verband met de ingediende aanvragen tot het verkrijgen van de notering van de

4 pCt. 25-jarige Obligatiën

luidende in Dollars der Verenigde Staten van Amerika

ten laste van de

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN

ter beurze van Amsterdam en Rotterdam, een Bericht verkrijgbaar is bij hun kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage (voorzover aldaar gevestigd).

Verhandeling ter beurze van Amsterdam en Rotterdam zal plaats hebben van Maandag 2 Juli 1951 af.

ROTTERDAMSCH E BANK N.V.
AMSTERDAMSCH E BANK N.V.
NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.
PIERSON & CO.
HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.

Amsterdam, 23 Juni 1951.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

De critiek op het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen.

De critiek op het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen draagt een scherper karakter dan gemotiveerd is. Het Wetsontwerp wil een wettelijke basis geven voor de reeds uitgeoefende controle en er is geen reden om aan te nemen, dat juist hierdoor een creditverbod te verwachten is. Indien er wel een consolidatiepolitiek van staatsschuld zou zijn gevoerd, zouden na Korea evenzeer maatregelen nodig zijn geweest. Ook in ons land behoeven de monetaire autoriteiten zekere bevoegdheden. Gezamenlijk overleg tussen monetaire autoriteiten, banken en bedrijfsleven — dat bij de voorbereiding van het Wetsontwerp achterwege bleef — is van belang. Wellicht is inschakeling van een afzonderlijke bankencommissie gewenst, nu vertrouwen in de beleidskracht en de onpartijdigheid van De Nederlandsche Bank ontbreekt. Zo dit niet mogelijk blijkt, zou te overwegen zijn de nieuwe regeling een tijdelijk karakter te geven.

A. A. VAN SANDICK, Credietgeving, geldcreatie en geldbederf.

Bij het stellen van normen voor de credietgeving ter wille van versterking onzer monetaire basis is het voornaamste criterium de economische fundering der credietverlening. Vanwege het eigen risico, dat het bedrijfsleven hierbij loopt en de hieruit voortvloeiende noodzakelijkheid de engagementen aan deugdelijke normen te toetsen, is een controle op de credietgeving aan het bedrijfsleven van minder belang dan een controle op de credietgeving aan de Staat. Gezien de aard der budgettekorten, voortvloeiende uit niet-economisch gefundeerde uitgavenexcedenten, schuilt in de deficitaire overheidsfinanciering het gevaar voor onze monetaire positie. Een systeem, waarbij de credietgeving aan het bedrijfsleven wordt beknot en tegelijkertijd de mogelijkheid wordt geopend de credietgeving aan de Staat te doen uitbreiden, is derhalve strijdig met de fundamentele beginselen van een verantwoord financieel en monetair beleid.

Drs A. A. VAN AMERINGEN, Enkele economische facetten van het plan-Schuman (I).

Het belangrijkste orgaan van het plan-Schuman is de Hoge Autoriteit, een college van negen personen, waaraan grote bevoegdheden zijn toegekend; zij fungeert als executieve van de gemeenschap. Van zeer groot belang zal zijn de wijze, waarop de H. A. haar taak begrijpt. Haar leden zullen zich los moeten maken van de nationale gemeenschappen, waaruit zij voortkomen en van de belangen, welke met deze gemeenschappen parallel lopen. Slaagt men erin zulke personen te vinden, dan dreigt het gevaar, dat zij, die juist vanwege hun onafhankelijkheidszin zijn gekozen, zich vervreemden van de gemeenschap, waaraan zij leiding moeten geven. De centrale gedachte van de Schuman-conceptie is de creatie van een gemeenschappelijke markt. De bevoegdheden van de H.A. maken het in principe mogelijk de gemeenschappelijke markt extern tot een eenheid te smeden en tegenover de buitenwereld als een homogeen geheel te doen functioneren. De interne eenheid vormt een vraagstuk van meer gecompliceerde aard. Daar de toetredende landen zich slechts vastleggen t.a.v. een tweetal sectoren hunner volkshuishouding, zijn er tal van factoren denkbaar, die de voorwaarden, waaronder de Schuman-bedrijven werken, beïnvloeden. Het programma van het Schuman-plan, dat schr. in een zevental punten weergeeft, weerspiegelt de voor het continentale West-Europa kenmerkende tijdgeest in het begin van de

tweede helft der twintigste eeuw: de Staat boven en achter het bedrijfsleven, de Staat die stimuleert, remt en controleert, die dit bedrijfsleven gebruikt als medium voor het verwezenlijken van zijn doeleinden, het dus niet uitschakelt en bij voorkeur de financiële verantwoordelijkheid van zijn politiek aan het bedrijfsleven zelf overlaat.

P. C. A. 't HOEN, Regionale verschillen in de ontwikkeling van het bedrijfsleven in de periode 1930-1950.

De voorlopige uitkomsten van de bedrijfstelling 1950 bieden de mogelijkheid inzicht te verschaffen in de regionale verschillen in de ontwikkeling van het Nederlandse bedrijfsleven gedurende de jaren 1930-1950. Hiertoe werden de gegevens in enkele groepen, nl. de nijverheid, de handel en het vervoerswezen, samengebracht. Uit deze groepering kwam naar voren, dat het aantal personen, werkzaam in alle drie bedrijfstakken relatief het sterkst is toegenomen in Midden- en Zuid-Nederland, terwijl de ontwikkeling in Noord- en Westelijk Nederland relatief achterbleef bij die van geheel Nederland. Het sterkst spreken die verschillen in de handel en het vervoerswezen. Verwacht mag worden, dat deze ontwikkeling voortgang zal vinden.

— SOMMAIRE —

Critique sur le projet de loi relatif au contrôle de crédit.

L'article traite de la critique formulée par les milieux bancaires et le secteur privé concernant le projet de loi relatif au contrôle de crédit. Cette critique est jugée trop sévère. En principe la nécessité doit être reconnue qu'une autorité peut prendre, dans un bref délai, les mesures financières appropriées. Le manque de confiance dans l'impartialité de la Nederlandsche Bank a revêtu une telle forme qu'on se demande s'il est recommandable de charger celle-ci de la tâche en question.

A. A. VAN SANDICK, Ouverture de crédit, la création d'argent, la corruption de l'argent.

L'auteur expose qu'un système qui freine le crédit au secteur privé et qui en même temps offre la possibilité d'accroître le crédit à l'Etat, est en contradiction avec les principes fondamentaux d'une politique financière et monétaire saine.

Drs A. A. VAN AMERINGEN, Quelques facettes économiques du plan-Schuman (I).

L'auteur examine, d'une manière détaillée, les fonctions de la Haute-Autorité — le plus important organe du plan-Schuman —, les possibilités de réaliser un marché commun et les objectifs du plan-Schuman. Le programme du plan peut être considéré comme un effort remarquable pour trouver une nouvelle issue située entre la liberté et le dirigisme.

P. C. A. 't HOEN, Décalages régionaux dans le développement du secteur privé pendant la période 1930-1950.

A la lumière des résultats provisoires du recensement des entreprises en 1950, l'auteur constate que le développement entre 1930-1950 de l'industrie, du commerce et du transport, a été relativement le plus grand au centre et dans le sud des Pays-Bas, tandis que ces secteurs sont en retard dans le Nord et dans l'Ouest par rapport aux autres régions des Pays-Bas.

De critiek op het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen

Men schrijft ons uit particuliere financiële kringen:

-Naarmate het tijdstip, dat het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen in de afdelingen der Tweede Kamer in openbare behandeling komt, nadert, neemt de propaganda, welke tegen dit Wetsontwerp wordt gemaakt, in intensiteit toe. Blijkbaar - acht elke organisatie uit het bedrijfsleven, welke zich zelf respecteert, zich verplicht om ten minste een adres tot de Tweede Kamer te richten.

Het is begrijpelijk, dat in de kringen van banken en bedrijfsleven een zeer geprikkelde stemming heerst, omdat daar het gevoelen bestaat, dat men buiten de voorbereiding van een regeling is gehouden, welke de levensbelangen van deze groepen raakt. Nochtans moet worden geconstateerd, dat de critiek een veel scherper karakter draagt dan gemotiveerd is in een geval als het onderhavige, waar samenwerking tussen Overheid en bankwezen toch wel zeer wenselijk moet worden geacht. Bij deze actie worden de grenzen van het redelijke in vele gevallen verre overschreden; zo wordt o.a. geschermd met termen als nationalisatie, staatsbankroet, e.d. en dit alles belemmert een zakelijke gedachtenwisseling. Het gevaar is bovendien allerm minst denkbeeldig, dat bij degenen, die niet dagelijks met financiële vraagstukken te maken hebben, en die de tekst van het Wetsontwerp niet voor zich hebben liggen, geheel onjuiste denkbeelden ontstaan omtrent de portée van de voorgestelde Wet.

Het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen beoogt een zgn. Raamwet te brengen, die de monetaire autoriteiten van ons land de bevoegdheid geeft, om controlemaatregelen op het credietwezen toe te passen¹⁾. Een controle bestaat reeds sinds 1945. Gedurende de jaren 1945—1950 droeg zij de vorm van een kwalitatieve en sinds 1 Januari 1951 die van een kwantitatieve credietcontrole door De Nederlandsche Bank. De laatste houdt in, dat de banken bij uitbreiding van hun credieten of bij daling van hun crediteuren verplicht zijn, bij De Nederlandsche Bank geld op te nemen, hetgeen zeer onvoordelig is. Dit gepaard met de discontoverhogingen van September 1950 en April 1951 was oorzaak, dat het bankcrediet het laatste halfjaar *duurder* is geworden.

Op zichzelf was dit een gezonde ontwikkeling, geheel passend bij de kapitaalschaarste in ons land en bij de moeilijkste wordende betalingsbalanspositie.

Van een beperking of verbod van credietverlening door banken is derhalve tot dusverre geen sprake geweest.

De door de 39 grootste Nederlandse handelsbanken verleende credieten zijn dan ook in de eerste maanden van 1951 aanmerkelijk gestegen, nl. met f 187 mln, d.i. met ruim 18 pCt.

Het nieuwe Wetsontwerp nu wil een wettelijke basis geven voor de controle door De Nederlandsche Bank; tot dusverre berust deze controle nl. niet op een *Wet*, doch op een *Ministerieel Besluit* t.w. de Beschikking Deblokking 1945. Wordt het Wetsontwerp dus verworpen, dan verandert er niets. De huidige credietcontrole blijft in stand en voor een eventuele verandering daarvan blijft een ministerieel besluit voldoende. Er is geen reden om aan te nemen, dat juist door het tot *Wet* worden van dit ontwerp, een verbod van credietverlening of een te dirigistische regeling zal worden ingesteld. Ten hoogste kandegene, die geen vertrouwen heeft in het beleid van De Nederlandsche Bank de vrees uitspreken, dat *in de toekomst* van de te verlenen

wettelijke bevoegdheden misbruik zal worden gemaakt, om credietverlening op ongemotiveerde wijze te verbieden. Het suggereren van deze vrees staat uiteraard een ieder vrij; slechts kan worden opgemerkt, dat het tot dusverre door De Nederlandsche Bank na haar nationalisatie gevoerde beleid o.i. geen aanwijsbare grond voor dergelijk wantrouwen heeft gegeven.

Het is in dit verband van belang te constateren, dat de critici van het Wetsontwerp de mening verbreiden, als zou het eigenlijke doel er van zijn, de „wankel” geworden financiering van de Schatkist te ondersteunen; hieraan zou de credietverlening aan het bedrijfsleven dan worden opgeofferd. Nu is het juist, dat de credietverlening door de banken aan het bedrijfsleven, voor zover deze dient om een invoersaldo te financieren, gepaard gaat met afstoten van (niet verlengen van aflopend) schatkistpapier. Gedurende de eerste vier maanden van 1951, waarin de bankcredieten aan het bedrijfsleven met f 187 mln stegen, daalde de schatkistpapierportefeuille der banken met f 140 mln. De Staat heeft zich hierdoor genoodzaakt gezien, grote bedragen bij De Nederlandsche Bank op te nemen.

Deze hele situatie, aldus de critici, is het gevolg van de ongezonde toestand, dat de banken zoveel schatkistpapier bezitten. Dit is veroorzaakt — aldus de redenering — door de goedkoop-geldpolitiek van de Regering, welke het nalaten van consolidatie inhield.

Deze critiek berust op een element van waarheid, die echter door toepassing *ad absurdum* in onwaarheid overgaat. Het is juist en te betreuren, dat mede ter wille van het handhaven van een goedkoop-geldpolitiek hier te lande in onvoldoende omvang is geconsolideerd. Het is echter volkomen *onjuist* te suggereren, dat de Nederlandse kortlopende staatsschuld door consolidatie voor een aanmerkelijk gedeelte had kunnen worden weggewerkt. Dit volgt alleen reeds uit het feit, dat tegenover een kortlopende staatsschuld van ca f 8½ mrd een totale geldcirculatie van nog geen f 7 mrd staat. Consolidatie van de vlottende schuld had betekend, dat in ons land eenvoudig alle geld — zowel chartaal als giraal — zou zijn verdwenen, hetgeen uiteraard ondenkbaar is.

Consolidatie van enige honderden miljoenen gulden — welk bedrag wellicht zonder al te grote dwang bereikbaar zou zijn geweest — zou uit monetair oogpunt volkomen onbelangrijk zijn geweest; de schatkistpapierportefeuille der banken zou dan nog steeds ca f 2½ mrd hebben bedragen²⁾, zodat de mogelijkheid van afstoting van schatkistpapier practisch evenzeer zou hebben bestaan als thans.

Zelfs echter, indien wij van de — absurde — veronderstelling uitgaan, dat het kortlopende overheidspapier geheel geconsolideerd had kunnen worden, zou dit voor de zaak, waarom het thans gaat, van geen enkele betekenis zijn geweest. In dat geval had nl. het bedrijfsleven een groot deel van zijn ingehouden winsten, welke thans voor investeringen konden worden aangewend, voor aankoop van staatsobligaties moeten besteden en had het van de bedragen, welke het de laatste jaren op de emissiemarkt heeft opgenomen, slechts een fractie kunnen verkrijgen. Ter financiering van de lopende transacties hadden de ondernemingen dan in zeer grote omvang (enige miljarden gulden) bankcrediet moeten opnemen. Na Korea had zich dan echter *evenzeer* een extra credietvraag voorgedaan, welke de deviezenreserves van ons land had uitgeput en ook

¹⁾ De voorgestelde bedrijfseconomische controle, welke betrekkelijk weinig oppositie ontmoet en o.i. alleen zin heeft voor de „periferie” van het bankwezen, blijft hier buiten beschouwing.

²⁾ In werkelijkheid zou waarschijnlijk echter niet in de eerste plaats de schatkistpapierportefeuille der banken, maar die der institutionele beleggers ten gevolge van een consolidatiepolitiek zijn verminderd.

dan hadden de monetaire autoriteiten daartegen zekere maatregelen moeten nemen.

De eerlijkheid gebiedt, er van uit te gaan, dat de monetaire autoriteiten in ons land evenzeer als in het buitenland, zekere bevoegdheden nodig hebben om hun functie te vervullen. Temeer is dit het geval, nu het ingrijpen in het economisch leven hier te lande door middel van zgn. contrôles in de reële sfeer (rantsoenering, Rijksbureaux) vrijwel is afgeschaft. De liberalisatie heeft in ons land niet alleen de buitenlandse handel, doch ook het binnenlands economisch leven betroffen. Zelfs gedurende het laatste jaar, nu de economische positie van Nederland toch zoveel moeilijker is geworden, is door de Regering nog practisch geen stap terug op deze weg van economische vrijheid gezet. Slechts door de monetaire en fiscale politiek wordt getracht invloed uit te oefenen.

Tegenover dit Wetsontwerp past dan ook een andere houding, dan de bovengenoemde critiek en propaganda. In principe moet de noodzaak erkend worden, dat op korte termijn, door een op grond van een Wet daartoe gemachtigde instantie, de nodige financiële maatregelen ten allen tijde genomen kunnen worden. Gezamenlijk overleg tussen monetaire autoriteiten, banken en bedrijfsleven zou daarbij van het grootste belang zijn.

Credietgeving, geldcreatie en geldbederf

Men maakt zich ernstige zorgen over de credietexpansie, omdat deze leidt tot geldcreatie, hierdoor het monetaire evenwicht wordt verstoord en aldus de positie van de gulden in gevaar wordt gebracht. Niets lijkt dan ook meer voor de hand te liggen dan de credietgeving te breiden om dusdoende de geldcreatie in te perken. Zo is het ook te begrijpen, dat Prof. De Roos tot de uitspraak komt „dat het duidelijk (is), dat de geldwaarde door de centrale bank slechts kan worden gereguleerd door middel van het beïnvloeden van de binnenlandse geldhoeveelheid”¹⁾.

Toch bevredigt deze gedachtengang niet en wel om deze reden, dat men hierbij volkomen buiten beschouwing laat de veel belangrijker vraag tot welk doel het in het verkeer zijnde of gebrachte dan wel aan het verkeer onttrokken geld wordt dan wel werd aangewend. Dit is beslissend voor de vraag, of het geldwezen en ook het credietwezen zich gezond of ongezond ontwikkelt en eveneens voor de vraag of de positie van de gulden sterker of zwakker wordt en meer dan wel minder vertrouwen zal kunnen genieten.

Er is alle reden en het is ook logisch om, als men zich zorgen maakt over de monetaire ontwikkeling, ook de credietgeving onder de loupe te nemen. Zowel de credietgeving van de circulatiebank als de credietgeving van de gewone banken. En dan gaat het bij beide direct dan wel indirect om de credietgeving aan de industrie, aan de handel en ook aan de Overheid. Voor zover het gaat om het voorkomen van hetgeen men dan pleegt te noemen een inflatoire geldcreatie, is de kernvraag deze, of de credietgeving, die met geldcreatie identiek wordt geacht, al of niet economisch gefundeerd of verantwoord is. Dienende deze credietgeving om de consumptie of onrendabele, althans economisch niet-gefundeerde, zaken te financieren, om het even of de credieten gegeven worden aan de Overheid dan wel aan het bedrijfsleven, dan is deze credietgeving te veroordelen, zelfs en ook dan, indien de geldcreatie statistisch achterwege bleef.

Nu is de werkelijkheid deze, dat aan dit juiste criterium, nl. of de credietgeving economisch gefundeerd is, de cre-

De gang van zaken bij het vooroverleg omtrent het thans ingediende Wetsontwerp, waarbij slechts de niet-representatieve Bankraad en de Sociaal-Economische Raad werden ingeschakeld, is een duidelijk voorbeeld hoe het *niet* moet.

Helaas blijkt het gebrek aan vertrouwen in de beleidskracht en de onpartijdigheid van De Nederlandsche Bank in brede kringen van ons land een zodanige omvang te hebben aangenomen — o.a. blijkend uit het feit, dat haar tegenover de credietinstellingen dat overwicht ontbreekt, hetwelk hier te lande vroeger steeds een axioma was — dat de vraag met ernst gesteld moet worden, of het wenselijk zal zijn deze als centrale instantie voor dit doel te doen fungeren. Wellicht zou het aanbeveling verdienen een boven partijen staand orgaan, bijv. in de trant van de Belgische Bankcommissie te creëren. Zo dit onmogelijk zou blijken — het lijkt nl. in strijd met de grondgedachte van de Bankwet 1948, welke uitdrukkelijk De Nederlandsche Bank als instantie hiervoor aanwijst — dan zou de in het adres van de Nederlandse Bankiersvereniging vervatte suggestie, om de nieuwe regeling een tijdelijk karakter te geven, wellicht het overwegen waard zijn.

In elk geval is te hopen, dat een weg gevonden zal worden om de huidige verscheurdheid te doen plaats maken voor een vruchtbare samenwerking tussen de betrokkenen.

dietgeving aan het bedrijfsleven hic et nunc in veel grotere mate voldoet dan de credietgeving aan de Overheid. Dit is geen wet van Meden en Perzen en het is ook niet altijd zo geweest. In het verleden, zelfs in een betrekkelijk nabij verleden, legde de Overheid zeer strenge maatstaven aan bij het opnemen van crediet. En er zijn anderzijds ook incidentele gevallen te noemen, waarbij het bedrijfsleven zich niet aan de juiste maatstaven hield bij het opnemen van credieten. Maar bij het bedrijfsleven is de waarborg, dat de credietgeving economisch verantwoord is, toch groter dan bij de Overheid, omdat de kwade gevolgen van economisch niet gefundeerde credieten door het bedrijfsleven zelf gedragen moeten worden, terwijl een soortgelijke situatie bij de Overheid slechts leidt tot budgettekorten, die dan zo goed en zo kwaad als zulks gaat door belastingheffing worden gedekt dan wel ongedekt blijven en dan bij de circulatiebank plegen te worden ondergebracht.

Het bedenkelijke van budgettekorten is niet zo zeer, dat dit leidt tot geldcreatie (veelal via de circulatiebank), maar men moet kijken naar de aard van de uitgaven, die dit budgettekort hebben veroorzaakt, evenals men bij de credietgeving aan het bedrijfsleven niet zozeer moet kijken naar het verloop van de totaalcijfers, maar naar het al of niet economisch gefundeerd zijn dezer credietgeving. Welnu, onze budgettekorten zijn verontrustend, niet omdat het tekorten zijn, maar omdat deze tekorten veroorzaakt zijn door uitgaven, die grotendeels direct noch indirect bijdragen tot versterking van onze economische positie en verbreding van onze economische basis²⁾. Dit ongezonde proces kan, ondanks budgettekorten, voortgang hebben, omdat de Staat in de circulatiebank over een eigen geldscheppingsinstituut beschikt.

Zou het budgettekort zijn oorzaak vinden in uitgaven, die wel bijdragen tot de verbetering onzer economische positie en verhoging der welvaart, dan zou dit budgettekort niet verontrustend zijn. Dan zou sprake zijn van een

¹⁾ Prof. Dr F. de Roos: „Toezicht op het credietwezen”, in „E.-S.B.” van 9 Mei 1951, Inleiding.

²⁾ Zelfs een sluitend budget, waarbij aan de uitgavenzijde in belangrijke mate economisch niet gefundeerde posten voorkomen, zou derhalve te veroordelen zijn en speciaal dan, indien het evenwicht is verkregen door een zuigpomp te zetten op het bedrijfsleven. Daarom zegt het zo weinig, dat, zoals Dr M. W. Holtrop laatstelijk ter vergadering van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel stelde, de staatsfinanciën vóór „Korea” in evenwicht waren gebracht.

anticipatie op een reële verbetering onzer economische positie en hiervoor mag de Staat schulden aangaan, al moet men dit niet ad absurdum voeren.

Helaas echter is de situatie in ons land sedert 1940 een andere geweest en zij is het nog. Het uitgaven-excedent betekent niet een anticipatie op een gefundeerde verwachting van een toekomstige welvaart, maar demonstreert, dat wij boven onze stand leven.

Daarom is het zo gevaarlijk aan de Overheid, die reeds over de circulatiebank beschikt, voor het financieren van haar tekorten ook nog de macht te geven zich een preferentie te verschaffen bij de credietgeving door de gewone banken. Dit is het fundamentele gevaar, dat in het Wetsontwerp Toezicht op het Credietwezen schuilt. Want het is een averechtse politiek, zowel uit economisch als uit sociaal oogpunt, het bedrijfsleven, dat toch de basis onzer welvaart vormt, in zijn activiteit te beperken en tezelfdertijd het de Staat mogelijk te maken voort te gaan op 'de weg, die bergafwaarts voert.

Bovenstaande beschouwing kan als volgt worden samengevat:

1. Bij het stellen van normen voor de credietgeving ter wille van versterking onzer monetaire basis is het voornaamste criterium de economische fundering der credietverlening.

2. Vanwege het eigen risico, dat het bedrijfsleven hierbij loopt en de hieruit voortvloeiende noodzakelijkheid de engagementen aan deugdelijke normen te toetsen, is een contrôle op de credietgeving aan het bedrijfsleven van minder belang dan een contrôle op de credietgeving aan de Staat.

3. Gezien de aard der budgettekorten, voortvloeiende uit niet economisch gefundeerde uitgaven-excedenten, schuilt in de deficitaire overheidsfinanciering het gevaar voor onze monetaire positie.

4. Een systeem, waarbij de credietgeving aan het bedrijfsleven wordt beknot en tegelijkertijd de mogelijkheid wordt geopend de credietgeving aan de Staat te doen uitbreiden, is derhalve strijdig met de fundamentele beginselen van een verantwoord financieel en monetair beleid.

Amsterdam.

A. A. VAN SANDICK.

Enkele economische facetten van het plan-Schuman

I

Er is enige moed, zo niet overmoed toe nodig in dit blad en in dit stadium een bespreking van het plan-Schuman te entameren. Blijkt het plan na verloop van enige tijd een mislukking en wordt het bijgezet in het economisch mausoleum — zo dit nog plaatsruimte bevat — dan zal een toevallige speurder, die zijn blik nog eens over de oude kolommen van dit blad laat weiden; meesmullen over de argeloosheid van zo'n „E.-S.B.”-scribent, die kennelijk met zijn tijd geen raad wist en deze verspilde aan een misbaksel. Zal daarentegen de tijd ook maar een klein gedeelte van de verwachtingen honoreren, die in onze dagen opgewekt zijn door de ondertekening van het plan, dan is ons lot nog veel zwaarder. Dan zullen nl. toekomstige schrijvers over dit onderwerp — en het zullen er heel wat zijn — ook kennis nemen van het eerste artikel, dat in „E.-S.B.” na de ondertekening verschenen is over het „Traité instituant la Communauté européenne du charbon et de l'acier”. In het licht van de ongetwijfeld dynamische ontwikkeling, die het plan-Schuman zal ondergaan, zal het hun niet moeilijk vallen aan te tonen hoeveel scherper zij deze ontwikkeling, zij het dan ook achteraf, doorzien hebben dan tekenaar dezes.

Want de moeilijkheid, waarvoor men zich geplaagd ziet bij de bestudering van het plan-Schuman op dit moment, is niet zo zeer, dat het hier een „nieuw experiment” betreft. Het is *nog* geen experiment, het is alleen nog maar een stuk papier met een aantal achtenswaardige handtekeningen er onder. En hoeveel tekst men ook op dit papier gedrukt ziet, het aantal lege plekken is nog groter. Met deze plekken bedoelen we niet de lacunes, ofschoon die er ook zijn, maar de legio kruispunten, waar de machthebbers en de uitvoerders de keuze tussen zeer verschillende richtingen zullen hebben. Door deze keuzen zal het plan vorm krijgen en het experiment zijn inhoud. Zolang wij alleen nog maar kunnen gissen naar de omstandigheden, waaronder het plan na de voorbereidings- en overgangsperiodes zal worden uitgevoerd, naar de volken, die er uiteindelijk aan zullen deelnemen, naar de stromingen, die dan onder de betrokken volken zullen heersen, naar de personen, die de strategische posities zullen innemen, zolang is het papier, dat wij thans bestuderen, te vergelijken met een formulier, dat wel ondertekend, maar nog niet volledig ingevuld is.

Wij kunnen onszelf de moeite en de redactie wat kolommen besparen door hier ter plaatse af te zien van een schetsmatige weergave van de beide Schuman-verdragen¹⁾. Enige tijd geleden is in dit blad een uitstekende synopsis verschenen, welke wij voor onze verdere beschouwingen als bekend veronderstellen, terecht of ten onrechte²⁾.

Wij willen tot slot van deze inleiding nog dit opmerken. Wij kunnen ons niet laten voorstaan op enige bijzondere deskundigheid ten aanzien van de materie, door het Schuman-plan bestreken. Evenmin hebben wij gelegenheid gehad een diepgaande studie van het plan te maken. Wat de lezer hier voorgezet krijgt, is de prima vista indruk van een buitenstaander.

Naar gelang wij in deze materie zijn doorgedrongen hebben wij bewondering gekregen voor de gedurfde en originele wijze, waarop de scheppers dit plan in de grote lijnen hebben doordacht en tot in kleine details hebben uitgewerkt. De op dit plan te uiten kritiek is dan ook met een zware verantwoordelijkheid belast. Indien zij aanknoppen levert tot een oppositie, die in dit stadium nog fataal zou kunnen worden, draagt zij er toe bij een nieuwe weg te versperren, die *misschien* zou kunnen blijken een uitweg te zijn uit de impasse der internationale samenwerking.

Wanneer men zich dit realiseert, is men onzes inziens gerechtigd het plan-Schuman met een gunstig vooroordeel te benaderen. Een dergelijk vooroordeel, dat, zoals wij nu wel weten, in het geheel niet onwetenschappelijk behoeft te zijn, zal ruimte moeten laten voor een kritische visie, doch deze onderschikken aan het alles overheersend belang van het bieden van een kans aan een nieuwe constructieve poging tot organisatie der internationale gemeenschap, in het bewustzijn, dat er niet veel andere richtingen meer zijn, waarin nog pogingen kunnen worden aangewend.

De organen.

Wanneer het doek opgaat, zien wij op het midden van het podium de Hoge Autoriteit, een college van negen

¹⁾ Tegelijk met het hierboven genoemde „Traité” is een „Convention” getekend, welke de inwerkingtreding van het plan en de overgangsregelingen bevat.

²⁾ „E.-S.B.” van 28 Maart 1951.

personen, waarvan acht worden aangewezen door de Regeringen en de laatste man door de eerste acht. Dit college fungeert als de executieve van de gemeenschap, haar positie is te vergelijken met die van de Ministerraad in een parlementair stelsel, ook in die zin, dat deze executieve, zoals elke hedendaagse Regering niet alleen uitvoerende, maar ook zekere wetgevende bevoegdheden heeft. De H.A. en haar leden zijn niet gedacht als vertegenwoordigers van de landen, waaruit zij zijn voortgekomen en nog minder van bepaalde belangen, doch dienen zich op supra-nationaal niveau te verheffen en hun beleid alleen af te stemmen op het objectief belang der gehele gemeenschap. Dit belang moet niet worden gezien als een grootste gemene deler der verschillende nationale belangen, doch als een zelfstandige grootheid, die boven deze nationale belangen uitgaat en, indien in bepaalde gevallen noodzakelijk, deze geheel of ten dele uitschakelt.

De H.A. heeft nauw samen te werken met de Raad van Ministers, waarin elk land één Minister afvaardigt. De H.A. is niet ondergeschikt aan deze Raad, zij heeft een aantal bevoegdheden, welke zij autonoom kan uitoefenen zonder overleg met deze Raad. Voor een aantal essentiële beslissingen heeft zij echter de goedkeuring nodig van de Raad, in enkele zeer belangrijke gevallen zelfs de unanieme goedkeuring. Bovendien kan de Raad in bepaalde gevallen de H.A. instructies geven. In het algemeen is deze Raad bedoeld als een soort contactcentrum tussen de H.A. en de Regeringen, waardoor allerlei onderwerpen op soepeler en vlotter wijze behandeld kunnen worden dan langs „diplomatieke” weg, terwijl uit verschillende verdragsbepalingen valt op te maken, dat deze Raad tevens als „trait-d'union” heeft te fungeren in die gevallen, waar de werking van het plan merkbare gevolgen kan hebben voor andere sectoren der verschillende volkshuishoudingen, die niet onder de jurisdictie van de gemeenschap vallen.

Verder zijn er twee organen geschapen voor het uitoefenen van toezicht op de H.A., resp. op politiek en op juridisch gebied. Met de politieke contrôle is de Gemeenschappelijke Vergadering belast, waarvan de leden worden gekozen door de parlementen der aangesloten landen. Deze vergadering zal eens per jaar het algemeen verslag van de H.A. moeten behandelen, waarin ook de begroting voor het volgend jaar is vervat, en daarover haar goed- of afkeuring kunnen uitspreken. Een afkeuring dwingt de H.A. tot aftreden.

Het toezicht op de rechtmatigheid van het beleid van de H.A. is in handen van een Hof van Justitie, bestaande uit negen personen door de Regeringen aangewezen. Deze in wezen administratieve rechtspraak zal, op eis zowel van Regeringen als van ondernemingen, bepaalde beslissingen van de H.A. kunnen vernietigen.

Tenslotte valt nog het Raadgevend Comité te vermelden, waarin werkgevers, werknemers, verbruikers en handelaren vertegenwoordigd zijn. Voor bepaalde besluiten moet de H.A. dit Comité raadplegen, terwijl zij verder vrij is dit Comité te consulteren, wanneer zij zulks dienstig acht.

Voor het functioneren van dit gehele complex zullen hoge eisen van tact, beleid en organisatievermogen moeten worden gesteld. Men realiseer zich slechts wat er met het op elkaar afstemmen en inspelen der organen in de verschillende parlementaire stelsels is gepaard gegaan. En men kan volhouden, dat dit nog slechts kinderspel is in vergelijking met de problematiek, waartegenover de Schuman-organen zullen worden geplaatst.

Meer dan iets anders zal van belang zijn de wijze, waarop de H.A. haar taak begrijpt. Het stuk mensenwerk, dat het Schuman-plan belichaamt, zal vooral door deze negen mensen tot leven en tot levensvatbaarheid moeten worden gebracht. Deze mensen zullen zich los moeten maken van de nationale gemeenschappen, waaruit zij

voortkomen en van de belangen, welke met deze gemeenschappen parallel lopen of hen op een bepaalde wijze doorkruisen. Indien men de geschiedboeken eens naloopt, zal men er ongetwijfeld in slagen een aantal figuren te vinden, waarvan wij als nageslacht kunnen zeggen, dat zij op „Schuman-niveau” hadden kunnen staan. In de economische geschiedenis zijn deze figuren enigszins zeldzamer. Als men er in slaagt de personen te vinden, welhaast sociologische abstracties, die hun nationale en belangenwortels kunnen afsnijden, dan bedreigt de H.A. nog een ander zeer wezenlijk gevaar. De bewoners van de goddelijke Olympus hebben zich nooit onderscheiden door één jaarlijk democratisch bestier der mensenwereld. Zij, die zo hoog gezeten zijn, over een dergelijke macht beschikken en gekozen zijn juist vanwege hun grote onafhankelijkheidszin, zouden zich wel eens kunnen vervreemden van de gemeenschap, waaraan zij leiding moeten geven, een te grote afstand nemen van de stromingen en krachten, welke in deze gemeenschap leven en alleen het bos en niet de bomen zien. Zij, die verantwoordelijk zijn voor de aanwijzing van de leden der H.A., zullen zich rekenschap moeten geven van deze moeilijkheden.

De gemeenschappelijke markt.

De centrale gedachte van de gehele Schuman-conceptie is de creatie van een gemeenschappelijke markt, de „marché commun”. Een eigenlijke definitie van dit begrip treft men in het verdrag niet aan; slechts wordt er een aantal algemene doeleinden aangeduid, die men met de gemeenschappelijke markt beoogt, en wordt er voorts een aantal maatregelen en praktijken aangegeven, die met de gemeenschappelijke markt in strijd zijn. Wanneer wij zouden willen proberen het begrip „gemeenschappelijke markt” iets scherper af te bakenen, zouden wij daaronder een geografisch gebied willen verstaan, waarbinnen de concurrentie geen invloed ondergaat van de verdeling van dit gebied tussen nationale, soevereine staten, terwijl het economisch verkeer met de omringende gebieden overal dezelfde invloed op de concurrentieverhoudingen kan uitoefenen, ongeacht het punt binnen de gemeenschappelijke markt, waarmee dit verkeer plaatsvindt. Het spreekt vanzelf, dat er binnen deze gemeenschappelijke markt geen gelijkheid van lonen, kosten en prijzen behoeft te bestaan. Hoe omvattender het gebied, hoe groter verschillen denkbaar zijn, die in elk van deze drie categorieën optreden, ook bij totale afwezigheid van alle invloeden van nationaal-politieke aard. Immers, naar gelang de afstanden toenemen, zal in de eerste plaats de vrachtfactor in gewicht winnen — in het bijzonder voor deze vrachtintensieve artikelen — en in de tweede plaats de horizontale mobiliteit der productiefactoren kapitaal en arbeid verminderen. De verschillen, die men in dit opzicht reeds in een klein land als Nederland waarneemt, zullen in het Schuman-gebied een veel grotere omvang kunnen behouden, zelfs indien het streven naar egalisatie van de productievoorzwaarden en eliminatie van de nationaal-politieke invloeden à outrance wordt doorgevoerd.

De vraag is echter, of het Schuman-verdrag in zijn huidige versie de basis legt voor een zo ideale gemeenschappelijke markt als bijv. binnen het grondgebied van de Verenigde Staten aanwezig is. Zover wij kunnen zien is dit wel het geval wat de externe kant van de gemeenschappelijke markt betreft, althans zover het gaat om het optreden der concurrentie uit derde landen in de gebieden der gemeenschap, doch niet wat de interne kant betreft.

De systemen van invoerrechten en quantitative restrictie blijven, voor zover van toepassing op derde landen, weliswaar in principe tot de competentie van de individuele Regeringen behoren. Op het gebied van de invoerrechten treedt een overgangsstelsel in werking direct na het van effect worden van de gemeenschappelijke markt.

Dit laatste brengt in principe een afschaffing van alle in- en uitvoerrechten in het onderlinge verkeer der Schuman-landen mee. Anders dan in het geval van de Benelux gaat deze afschaffing niet zonder meer gepaard met de instelling van één gemeenschappelijk tarief tegenover de buitenwereld. In plaats daarvan gaat een overgangsstelsel geregeld in de „Convention” functionneren, dat we hier kortheidshalve niet zullen weergeven, hoe interessant ook op zichzelf. Dit stelsel, dat ten doel heeft storingen te voorkomen, welke noodzakelijkerwijze voortvloeien uit de onderlinge opheffing der invoerrechten, zonder gelijktijdige instelling van een gemeenschappelijk tarief, expiëert zodra de H.A., daartoe gemachtigd door de ledenstaten, een overeenkomst met Engeland heeft gesloten of uiterlijk wanneer de zgn. overgangperiode een einde neemt. Op het moment van wegvallen van het overgangsstelsel verdwijnt ook de mogelijkheid van belangrijke tarifaire dispariteiten-tussen landen, welke hun onderlinge invoer niet belasten. Bovendien beschikt de Raad van Ministers over de bevoegdheid om de minima en maxima der invoerrechten voor te schrijven (art. 72 Verdrag).

Op het nog belangrijker terrein van de quantitative invoerbepalingen zijn de bevoegdheden, die de H.A. zijn ingeruimd, iets minder systematisch afgestemd op het te verwezenlijken doel, een onderling volkomen gecoördineerde invoerpolitiek der aangesloten landen. De Staten behouden het recht handelsverdragen af te sluiten, zij het dan ook, dat zij de H.A. hiervan op de hoogte moeten houden en dit college „aanbevelingen” aan de Regeringen kan verstrekken zowel ten aanzien van nog te sluiten handelsaccorden als de beëindiging van nog lopende verdragen. Deze „aanbevelingen” (recommandations) hebben een imperatief karakter ten opzichte van de aangeduide doeleinden, doch laten de Regeringen vrij in de keuze van de middelen, waarmee zij deze door de H.A. voorgeschreven objectieven verwezenlijken. Zulks in tegenstelling tot de „beslissingen” (décisions) van de H.A., die zowel imperatief zijn wat de middelen als wat de doeleinden betreft, en de „adviezen” (avis), die in beide opzichten vrijblijvend zijn.

Behalve deze contrôlebevoegdheid ten aanzien van de zgn. conventionele contingenteringpolitiek heeft de H.A. het recht de leden in bepaalde gevallen „aanbevelingen” te verstrekken ten aanzien van hun autonome invoerpolitiek (art. 74). Dit recht kan geldend gemaakt worden in drie met name genoemde gevallen, nl. wanneer derde landen zich schuldig maken aan dumping dan wel aan abnormale concurrentie op de gemeenschappelijke markt of wanneer zich een overmatige invoer voordoet, in de zin van onze oude Crisisinvoerwet, welke ernstig afbreuk dreigt te doen aan de productie in de Schuman-gebieden. Alleen in geval van een „crise manifeste” kan dan een restrictie van de invoer worden „aanbevolen” (lees dus: voorgeschreven).

Tenslotte kan de H.A. zich inlaten met het contingentiebeheer en de contingentadministratie op het gebied van kolen en ijzer en de Regeringen terzake eveneens „aanbevelingen” verstrekken. Waar de op dit terrein verborgen liggende administratieve protectie van grote praktische betekenis kan zijn voor het internationale handelsverkeer, wordt ook hiermee de Regeringen in principe een instrument van autonome machtsuitoefening uit handen geslagen. De mogelijkheid blijft echter bestaan, dat de Regeringen een autonome contingenteringpolitiek individueel handhaven tegenover derde landen, voor zover deze niet in strijd komt met de verdragen, die de H.A., daartoe gemachtigd door de Regeringen, met derde landen heeft gesloten. Een dergelijke autonome restrictie zou uiteraard alleen zin hebben, indien zij in de verschillende Schuman-landen op dezelfde wijze wordt doorgevoerd dan wel zolang de als tijdelijk bedoelde regelingen van kracht blijven, waarmee

de doorvoer van kolen en staal uit niet-Schuman-gebieden onder contrôle kan worden gehouden.

Dit stelsel maakt het naar onze mening in principe mogelijk de gemeenschappelijke markt extern tot een eenheid te smeden en tegenover de buitenwereld als een homogeen geheel te laten functionneren, alles uiteraard in de veronderstelling, dat het voorgeschreven samenspel met de Raad van Ministers wordt verwezenlijkt en de Regeringen de „aanbevelingen” loyaal ter harte nemen. De verplichting om bij het inwerkingtreden van het plan onderling de invoerrechten en andere belemmeringen te laten vervallen en het tijdelijk karakter van de overgangsregelingen met betrekking tot de doorvoer scheppen a.h.w. een immanente dwang tot het harmoniëren van de invoerpolitiek der Schuman-landen.

De interne eenheid van de gemeenschappelijke markt vormt een vraagstuk van veel meer gecompliceerde aard. De toetredende landen leggen zich in grote lijnen slechts vast ten aanzien van een tweetal sectoren van hun volkshuishouding. Slechts in één enkel land, nl. Luxemburg is één van deze sectoren van overheersende betekenis voor de volkshuishouding, in andere landen varieert dit belang van zeer aanzienlijk tot betrekkelijk matig. Alle overige sectoren van de betrokken volkshuishoudingen onttrekken zich aan de integratie. Daar het nu eenmaal onmogelijk is de kolen- en staalbedrijven uit het „tableau économique” te lichten van de landen, waar zij gevestigd zijn, ondergaan de Schuman-sectoren meer invloeden van de verschillende economische, sociale en politieke processen, die zich in de verschillende volkshuishoudingen afspelen dan zij zelf omgekeerd kunnen uitoefenen op aard en ontwikkeling dezer processen. Aldus zijn er tal van factoren denkbaar, die de voorwaarden, waaronder de Schuman-bedrijven in de afzonderlijke landen werken, op zeer uiteenlopende wijze beïnvloeden, ondanks volkomen vrije in- en uitvoer der betreffende producten en afwezigheid van kunstmatige steunverlening in elke vorm. Men denke slechts aan de betekenis van het verschil tussen „full employment” op de algemene arbeidsmarkt en relatief overvloedig aanbod van arbeidskrachten, aan de constellatie op de kapitaalmarkt, aan een depressie of één „boom”, welke zich buiten verband met de internationale conjunctuur in een bepaald land kunnen voordoen. In het bijzonder, waar hier ook te denken aan de invloeden, die van de Overheid uitgaan. Ook zonder een uitvoerig relaas onzerzijds zal ieder zich de betekenis voor de onderlinge concurrentie kunnen voorstellen van een uiteenlopende economische, sociale, monetaire en fiscale politiek in de verschillende Schuman-landen.

Weliswaar bevat het Verdrag bepaalde regelingen (art. 67), welke de H.A. in staat stellen op te treden, indien de activiteit van een der Staten een „répercussion sensible” uitoefent op de concurrentievoorwaarden in de steenkool- en ijzerbedrijven, doch wij kunnen ons niet voorstellen, dat men daarmee de invloed van een algemene overheidspolitiek op de hierboven genoemde vier terreinen volledig zou kunnen compenseren. Een dergelijke compensatie lijkt slechts mogelijk bij vormen van ingrijpen, die meer rechtstreeks de concurrentieverhoudingen in de Schuman-bedrijven beïnvloeden. Hetzelfde geldt voor de loonbewegingen in de Schuman-landen, waarmee art. 68 zich meer uitdrukkelijk bezighoudt. Dit artikel stelt de H.A. in staat aan de ondernemingen of aan hun Regeringen „aanbevelingen” te richten, indien de lonen in bepaalde bedrijven abnormaal laag zijn in vergelijking tot het algemene loonniveau in het betreffende gebied en deze dispariteit de betreffende bedrijven in staat stelt abnormaal lage prijzen te rekenen. Op dezelfde manier kan de H.A. ingrijpen indien een loondaling een achteruitgang van de levensstandaard meebrengt en gebruikt wordt als middel tot concurrentie of economische aanpassing der betreffende

ondernemingen. Vloeit daarentegen de loondaling voort uit de algemene politiek van een Staat tot herstel van zijn extern evenwicht, uit een daling van de kosten van levensonderhoud of moet zij als reactie op een voorafgaande hausse worden beschouwd, dan moet de H.A. zich afzijdig houden. Dit is begrijpelijk, want het is tenslotte onmogelijk de gehele ontwikkeling der volkshuishoudingen en de daarop gerichte overheidspolitiek vanuit de gezichtshoek of het belangenstandpunt der Schuman-sectoren te reguleren. Het betreft hier een logische consequentie van functionele aanpak van de integratie of althans van het aanvangsstadium daarvan in de vorm van het plan-Schuman. Maar deze consequentie zou eo ipso de mogelijkheid meebrengen van evenwichtsverstoringen in de gemeenschappelijke markt, welke hun oorsprong buiten de gezagsfeer van de H.A. vinden. Daartegen heeft de H.A. bepaalde middelen beschikbaar. Al naar gelang een bepaalde Staat maatregelen neemt, die de kostprijspositie van de Schuman-bedrijven kunstmatig gunstig of ongunstig beïnvloeden, kan de H.A. deze Staat opdragen het effect hiervan op de gemeenschappelijke markt te compenseren resp. door het opleggen van heffingen of het verlenen van subsidies. Het een zowel als het ander komt natuurlijk in botsing met de hele teneur van het verdrag, en vertegenwoordigt een „Schönheitsfehler”, die in de praktijk ook wel grote fricties zou kunnen meebrengen.

Doeleinden.

De doeleinden, welke de instellingen van de „Communauté” worden opgelegd en welke definitie in art. 3 als concrete grondslag van het gehele stelsel kan worden beschouwd — na de fraaië algemeenheden, welke in de considerans en in art. 2 van het Verdrag worden geëtaleerd — willen wij hier beknopt weergeven:

1. de zorg voor de regelmatige voorziening van de gemeenschappelijke markt, rekening houdende met de behoeften van derde landen;
2. de verzekering van de gelijkheid van alle gebruikers ten opzichte van de productiebronnen;
3. de bevordering van de laagst-mogelijke prijzen, welke niettemin ruimte laten voor de noodzakelijke afschrijvingen en, een normale beloning van de geïnvesteerde kapitalen;
4. het scheppen van voorwaarden, welke de ondernemingen stimuleren tot ontwikkeling en verbetering van hun productiepotentieel en tot het voeren van een rationele exploitatiepolitiek ten opzichte van de bodemschatten, met vermindering van roofofbouw;
5. verbetering van de levens- en arbeidsvoorwaarden der arbeidskrachten;
6. bevordering van de internationale handel en toezicht op het inacht nemen van redelijke limites voor de op andere markten te voeren prijspolitiek;
7. bevordering van de regelmatige expansie en de modernisering van de productie alsmede opvoering van de kwaliteit, met vermindering van iedere protectie gericht tegen „fair” concurrerende industrieën.

Dit programma verschaft ons direct een belangwekkend inzicht in de gehele opzet van het Schuman-stelsel. In zekere zin weerspiegelt het de economische tijdgeest, kenmerkend voor het continentale West-Europa in de aanvang van de tweede helft der twintigste eeuw. Terugebbend van de vloed van directe staatsinterventies en socialisaties, welke in en na de tweede wereldoorlog optraden, doch afkerig van totale staatsonthouding en ongelimiteerde vrije concurrentie, bewegen de „croyances” van dit Europa zich in de richting van het economische „deïsme”: de Staat boven en achter het bedrijfsleven; de Staat die stimuleert, remt en controleert, die dit bedrijfsleven als medium voor het verwezenlijken van zijn doeleinden ge-

bruikt, het dus niet uitschakelt of in de plaats er van treedt en bij voorkeur de financiële verantwoordelijkheid van zijn politiek aan het bedrijfsleven zelf overlaat. Elke zinsnede van het bovengeciteerde programma belijdt deze „croyance”, die verder als een rode draad door het gehele verdrag loopt. Dit sluit in het geheel niet uit, dat de H.A. in bepaalde situaties en onder bepaalde voorwaarden over zeer directe en stringente bevoegdheden tot ingrijpen beschikt, maar kennelijk is het de bedoeling, dat hiervan slechts gebruik wordt gemaakt, indien het indirecte procédé faalt. Als een soort préambule op de belangrijke artikelen inzake productiequotering is zelfs een speciaal artikel ingelast, waarin nog eerst vastgesteld wordt, dat op het gebied van de productie de H.A. „recourt de préférence aux modes d'action indirects, qui sont à sa disposition” (art. 57).

Dit programma wortelt naar onze mening in dezelfde geestesgesteldheid, die in het huidige tijdvak de economische politiek der verschillende aangesloten Regeringen elk op hun eigen domein bestiert. Indien ieder van hen de normen zou moeten formuleren, die zij voor hun eigen industrieën in de niet gesocialiseerde sectoren nastreven, zouden deze ongetwijfeld voor het grootste deel parallel lopen met die van het geciteerde art. 3. Met één uitzondering echter, en deze is belangrijk. De nationale industriële politiek is steeds ook en vaak zelfs in de eerste plaats gericht op vermindering van het invoeroverschot, resp. creatie of verhoging van een uitvoeroverschot. In het bovenstaande is daarentegen slechts sprake van „bevordering van de internationale handel”, terwijl vervolgens iedere protectie tegen fair concurrerende industrieën wordt veroordeeld. In het kader van een functionele integratie, die slechts een beperkt deel van de volkshuishoudingen omvat, is er geen plaats voor en heeft het ook geen zin een gemeenschappelijke betalingsbalanspolitiek te voeren. Overigens zou een dergelijk streven direct indruisen tegen het primaat van de consumentenbelangen, dat in het zo juist geciteerde lijstje duidelijk naar voren komt.

Tenslotte dient hier nog het verschil te worden geaccentueerd tussen het genoemde programma en de in het kader van de O.E.E.C. gevoerde liberalisatiepolitiek. Deze laatste wordt gekenmerkt door het streven naar afschaffing van de quantitative invoerrestricties en door het daarachter liggende vertrouwen, dat aldus eveneens een soort „gemeenschappelijke markt” in West-Europa wordt gevestigd,

waar dezelfde evenwichtzoekende krachten zullen overheersen; die de seniores van het O.E.E.C.-convent zich nog herinneren uit het Europa van hun vlegeljaren. Schön war es! De Schuman-conceptie wordt daarentegen kennelijk beheerst door het inzicht, dat dit natuurlijk evenwicht niet bereikt wordt door het integrale afschaffen van alle in- en uitvoerbelemmeringen. Parallel daarmee wordt dan ook

een apparaat met de nodige bevoegdheden geschapen, hetwelk belast wordt met de taak een ontwikkeling van de betreffende industrieën te bevorderen in de richting en op de wijze, zoals elke nationale autoriteit zich zulks idealiter voor ogen zou stellen. Liberalisme dirigé? In elk geval een opmerkelijke poging om tussen de polen vrijheid en gebondenheid een nieuwe middenweg te vinden.

's-Gravenhage.

A. A. VAN AMERINGEN.

Regionale verschillen in de ontwikkeling van het bedrijfsleven in de periode 1930-1950.

Inleiding.

Aan de hand van de publicatie van de voorlopige uitkomsten van de bedrijfstelling 1950 heb ik in een vorig artikel¹⁾ enkele beschouwingen gewijd aan de ontwikkeling van het bedrijfsleven in Nederland gedurende de periode 1930—'50. Aan het eind van dit artikel merkte ik op, dat genoemde publicatie eveneens de mogelijkheid verschaft een inzicht te verkrijgen in de regionale differentiatie dezer ontwikkeling, doordat de gegevens ook provinciegewijs werden verwerkt. Het vermoeden werd daarbij geuit, dat een nadere beschouwing opmerkelijke verschuivingen aan het licht zou brengen, hetgeen inderdaad werd bewaarheid, zoals uit het onderstaande nader zal blijken.

Teneinde de gegevens voor het beoogde doel geschikt te maken werden zij in enkele grote groepen samen gebracht, nl. de nijverheid, de handel en het vervoerswezen. Die van het hotel-, café- en restaurantbedrijf, alsmede van de administratiekantoren van eigen ondernemingen werden derhalve buiten beschouwing gelaten. Uiteraard kunnen binnen deze groepen — in de bedrijfsklassen dus — ook belangrijke verschuivingen zijn opgetreden, doch een beschouwing daarvan zou in de eerste plaats te ver voeren en in de tweede plaats enigszins prematuur zijn, daar het hier nog slechts voorlopige uitkomsten betreft. Verwacht mag daarom worden, dat de definitieve uitkomsten in de gegevens van de bedrijfsklassen nog wel eens belangrijke correcties te zien kunnen geven. Wanneer deze bedrijfsklassen echter in enkele grote groepen worden samengevat is het risico minder groot.

De nijverheid.

De ontwikkeling van de nijverheid in de verschillende provincies is weergegeven in onderstaande tabel.

	aantal personen				toeneming in pCt
	1930	in pCt	1950	in pCt	
Groningen	45.323	4,3	68.108	4,1	50
Friesland	31.122	3,0	49.545	3,0	59
Drente	21.787	2,1	30.449	1,8	40
Overijssel	95.007	9,1	141.736	8,6	49
Gelderland	107.975	10,4	175.982	10,7	63
Utrecht	51.989	5,0	92.752	5,6	78
Noord-Holland	191.438	18,3	302.331	18,3	58
Zuid-Holland	241.326	23,2	372.661	22,6	55
Zeeland	21.790	2,1	35.008	2,1	60
Noord-Brabant	145.655	14,0	240.093	14,5	65
Limburg	87.589	8,4	142.012	8,6	62
Nederland	1.041.001		1.650.677		59

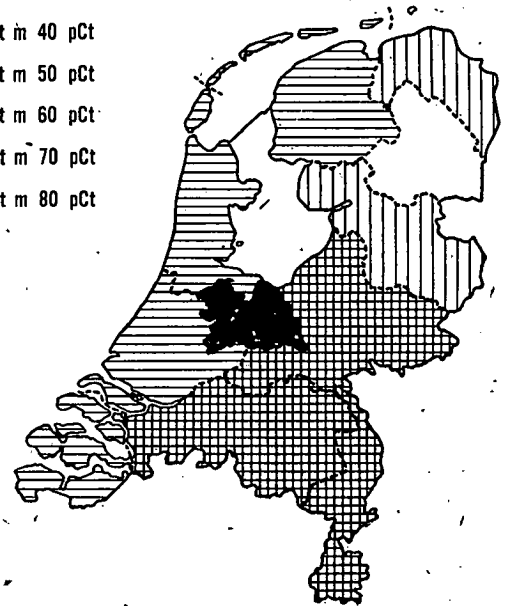
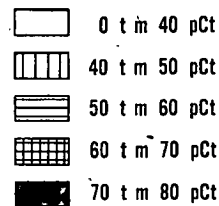
Hieruit blijkt, dat relatief een meer dan evenredige toeneming heeft plaats gehad in Utrecht, Noord-Brabant, Gelderland en Limburg. Het grootst was deze in Utrecht (78 pCt). In de andere drie genoemde provincies varieerde de toeneming van 62 tot 65 pCt, tegen een gemiddelde toeneming in geheel Nederland van 59 pCt.

Een ontwikkeling, relatief ongeveer gelijk aan die van

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 23 Mei 1951, blz. 390.

geheel Nederland, vond plaats in Friesland, Noord-Holland en Zeeland. In de overige provincies is een relatieve achteruitgang te constateren, die het grootst was in Drente, het geringst in Zuid-Holland.

Procentuele toeneming van het aantal in de nijverheid werkzame personen gedurende de periode 1930—1950 per provincie.

De handel.

De handel vertoonde provinciegewijs de onderstaande ontwikkeling.

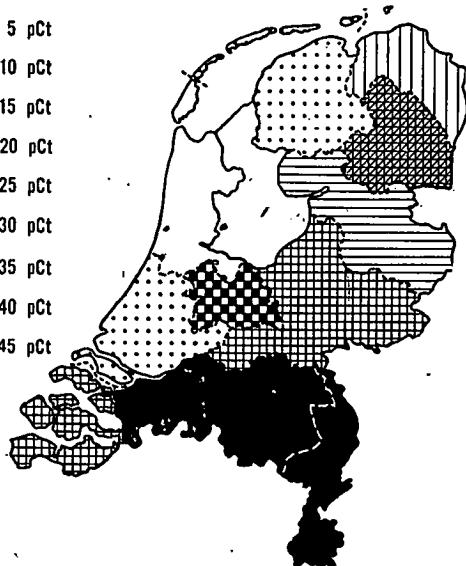
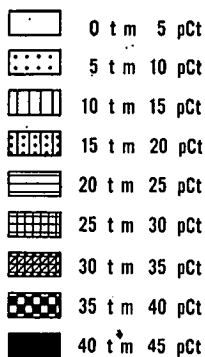
	aantal personen				toeneming in pCt
	1930	in pCt	1950	in pCt	
Groningen	21.698	4,8	24.468	4,7	13
Friesland	22.493	5,0	24.322	4,7	8
Drente	7.524	1,7	9.853	1,9	31
Overijssel	22.159	4,9	27.518	5,3	24
Gelderland	34.013	7,6	43.157	8,3	27
Utrecht	22.671	5,1	30.817	5,9	36
Noord-Holland	120.015	26,8	125.752	24,1	5
Zuid-Holland	131.116	29,3	141.860	27,2	8
Zeeland	11.986	2,7	15.489	3,0	29
Noord-Brabant	34.111	7,6	49.121	9,4	44
Limburg	20.752	4,6	29.305	5,6	41
Nederland	448.538		521.662		16

Een meer dan evenredige toeneming blijkt te hebben plaats gehad in de provincies Noord-Brabant, Limburg, Utrecht, Drente, Zeeland, Gelderland en Overijssel. Het grootst was zij in Noord-Brabant (44 pCt), het laagst in Overijssel (24 pCt).

In de overige provincies was de relatieve toeneming geringer dan het landsgemiddelde. Bijzonder opvallend is

daarbij de ontwikkeling in de van oudsher als handelscentra aangemerkte provincies Noord- en Zuid-Holland, waar de toeneming resp. slechts 5 en 8 pCt bedroeg, tegen een toeneming in het gehele land van 16 pCt. Het aandeel van deze beide provincies in de totale handel liep terug van 56,1 pCt in 1930 tot 51,3 pCt in 1950.

Procentuele toeneming van het aantal in de handel werkzame personen gedurende de periode 1930—1950 per provincie.

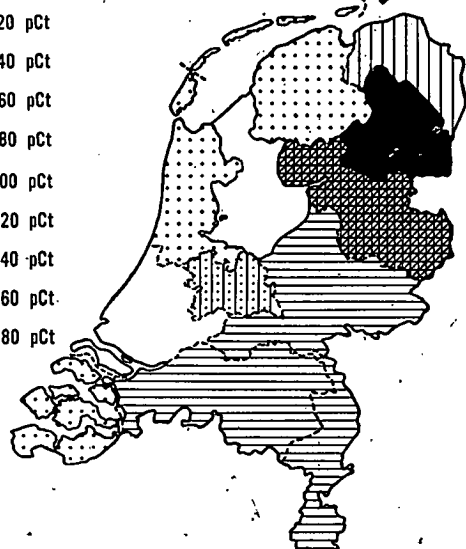
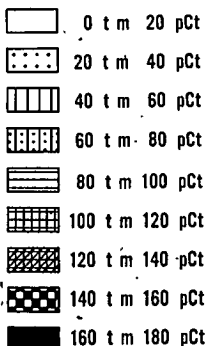

Het vervoerswezen.

Over het vervoerswezen werd de volgende tabel opgesteld.

	aantal personen				toeneming in pCt
	1930	in pCt	1950	in pCt	
Groningen	4.206	3,6	6.517	4,1	55
Friesland	3.567	3,2	4.556	2,9	28
Drente	807	0,7	2.101	1,3	162
Overijssel	2.488	2,1	5.685	3,6	128
Gelderland	5.068	4,3	9.710	6,2	91
Utrecht	2.664	2,3	4.755	3,0	78
Noord-Holland	33.140	28,2	41.220	26,2	24
Zuid-Holland	55.359	47,1	65.595	41,6	18
Zeeland	2.658	2,3	3.487	2,2	31
Noord-Brabant	4.369	3,7	8.250	5,2	89
Limburg	3.072	2,6	5.667	3,6	84
Nederland	117.398		157.543		34

Procentuele toeneming van het aantal in het vervoerswezen werkzame personen gedurende de periode 1930—1950 per provincie.

Zoals uit de gegevens blijkt valt hier een meer dan evenredige toeneming te constateren in de provincies Drente, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant, Utrecht en Groningen. Zij was het sterkst in Drente (162 pCt) en Overijssel (128 pCt), het geringst in Groningen (55 pCt). Alle andere provincies geven een relatieve achteruitgang te zien, die ook hier weer het sterkst is in Noord- en Zuid-Holland. In deze bedrijfstak liep het aandeel dezer beide provincies terug van 75,3 pCt in 1930 tot 67,8 pCt in 1950.

Conclusies.

Wanneer men de bovenstaande gegevens en de daaruit geconstateerde tendenties overziet dan is het duidelijk, dat zich in de regionale spreiding van het bedrijfsleven belangrijke verschuivingen hebben voorgedaan. Het blijkt nl., dat de bijdrage in de toeneming in alle sectoren relatief het grootst is geweest in Midden- en Zuid-Nederland. Om dit duidelijker te demonstrenen zijn de gegevens hieronder gegroepeerd naar de volgende landsdelen:

Noord-Nederland: Groningen, Friesland, Drente.
Midden-Nederland: Overijssel, Gelderland, Utrecht
Westelijk Nederland: Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland
Zuid-Nederland: Noord-Brabant, Limburg.

Nijverheid					
	1930	in pCt	1950	in pCt	toeneming in pCt
Noord-Nederl.	98.232	9,4	148.102	9,0	51
Midden-Nederl.	254.971	24,5	410.470	24,9	61
West-Nederland	454.554	43,7	710.000	43,0	56
Zuid-Nederland	233.244	22,4	382.105	23,1	64
	1.041.001		1.650.677		59

Handel					
	1930	in pCt	1950	in pCt	toeneming in pCt
Noord-Nederl.	51.715	11,5	58.643	11,3	13
Midden-Nederl.	78.843	17,6	101.492	19,4	29
West-Nederland	263.117	58,7	283.101	54,3	8
Zuid-Nederland	54.863	12,2	78.426	15,0	43
	448.538		521.662		16

Vervoerswezen					
	1930	in pCt	1950	in pCt	toeneming in pCt
Noord-Nederl.	8.580	7,3	13.174	8,4	54
Midden-Nederl.	10.220	8,7	20.150	12,8	97
West-Nederland	91.157	77,7	110.302	70,0	21
Zuid-Nederland	7.441	6,3	13.917	8,8	87
	117.398		157.543		

Totaal					
	1930	in pCt	1950	in pCt	toeneming in pCt
Noord-Nederl.	158.527	9,9	219.919	9,4	39
Midden-Nederl.	344.034	21,4	532.112	22,8	55
West-Nederland	808.828	50,3	1.103.403	47,3	37
Zuid-Nederland	295.548	18,4	474.448	19,5	60
	1.606.937		2.329.882		45

In deze staat zijn de toenemingspercentages, welke hoger liggen dan het landsgemiddelde, cursief gedrukt. Zoals hieruit blijkt, is zowel in Midden- als in Zuid-Nederland een meer dan evenredige toeneming te constateren in alle drie bedrijfstakken, terwijl in Noord- en Westelijk Nederland de ontwikkeling relatief achterbleef bij die van geheel Nederland. De enige uitzondering hierop wordt gevormd door het vervoerswezen in Noord-Nederland. De verschillen spreken het sterkst in de handel en het vervoerswezen. Hier blijken Midden- en Zuid-

Nederland een zeer belangrijke positieverbetering te hebben verkregen.

Uit dit alles mag worden geconcludeerd, dat — ook al ligt het zwaartepunt van handel en vervoerswezen nog steeds in het Westen des lands en al zal dit, gezien de uitermate gunstige verkeersligging en de sterke bevolkingsconcentratie, ook wel zo blijven — een verdere spreiding is „on the march”. Verwacht mag worden, dat deze ontwikkeling, mede als gevolg ook van de sterkere bevolkingsgroei in het Zuiden en Oosten des lands en het streven van deze landsdelen hun eigen bevolking zoveel mogelijk ter plaatse werkgelegenheid te verschaffen, ongetwijfeld nog verdere voortgang zal vinden.

Vught

P. C. A. 't HOEN.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Teleurstellende verdere uitwerking van de Nota inzake de fiscale winstbepaling.

Zoals bekend heeft de Minister van Financiën in zijn bovengenoemde Nota bij vele ondernemingen de verwachting gewekt, dat voortaan, zij het ook niet op ideale en, afdoende wijze, de mogelijkheid zou bestaan het betalen van belasting over schijnwinsten op voorraden te voorkomen. De Nota stelde, voor nader aan te wijzen bedrijfstakingen, de overgang naar het lifostelsel in het verschiet.

In de Memorie van Antwoord heeft de Minister zijn bedoelingen geconcretiseerd, waarover het volgende kan worden opgemerkt.

1. Wanneer kan men tot het lifostelsel overgaan?

Volgens de Nota zouden ondernemingen in bepaalde nader aan te wijzen bedrijfstakingen tot het lifostelsel kunnen overgaan. Verdere voorwaarden werden niet gesteld, met name was de mate, waarin schijnwinsten voorkwamen, niet als criterium vermeld.

Thans schijnt dit anders te zijn. In de M. v. A. verschijnt als nieuw criterium de verhouding tussen de waarde-stijging van de voorraad (in het algemeen in 1950) en de grootte van het fiscale bedrijfsvermogen (in het algemeen per 1 Januari 1950), nadat dit is verminderd met de netto-waarde van deelnemingen in andere ondernemingen en is verhoogd met mogelijk voorkomende obligatieleningen. De Minister meent nu een „redelijk hanteerbaar en zo objectief mogelijk criterium” voor de overgang naar het nieuwe stelsel gevonden te hebben in de regel, dat de systeemverandering mogelijk is, wanneer de boven-aangegeven waarde-stijging van de voorraad meer bedraagt dan 25 pCt van het (gecorrigeerde) fiscale bedrijfsvermogen. Indien de waarde-stijging van de voorraad echter meer bedraagt dan 40 pCt (van de voorraad), dan kan de gegeven grens verlaagd worden tot 20 pCt. Vermeld zij nog, dat de bovengenoemde percentages nog niet definitief zijn; zij geven slechts het „voorlopig inzicht” van de Minister weer.

Men moet dus twee vragen beantwoorden:

- hoeveel bedraagt de waarde-stijging van de (quantitatief gelijke) voorraad, uitgedrukt in pCt van het fiscaal bedrijfsvermogen aan het begin van het jaar?
- hoeveel procent bedraagt de waarde van de quantitatief (gelijke) eindvoorraad van de waarde van de beginvoorraad?

Is het percentage sub a groter dan 25, dan is overgang naar het lifostelsel mogelijk. Is het percentage lager dan 25, maar hoger dan 20, dan is de bedoelde overgang ook mogelijk, wanneer het percentage sub b hoger uitkomt dan

140. Uitdrukkelijk heeft de Minister gesteld, dat onder voorraad moet worden verstaan de „technische” voorraad zodat met reeds afgesloten, doch nog niet uitgevoerde aansp. verkopen geen rekening wordt gehouden. De „economische” voorraad kan slechts uitgangspunt zijn, wanneer de administratie van belastingplichtige ook betrekking heeft op de economische voorraad.

2. Bedrijfseconomische beoordeling.

Men kan de Minister toegeven, dat zijn criterium „redelijk hanteerbaar” is; onoverkomelijk moeilijk zijn de vereiste becijferingen niet. Dat het criterium bovendien ook nog objectief zou zijn, zij ten stelligste ontkend.

Realiseren wij ons daartoe allereerst nog eens, waar het eigenlijk om gaat. Er zijn (en worden) schijnwinsten gemaakt, welke bij het „oude” stelsel van fiscale winstbepaling als belastbare winst naar voren komen.

De fiscus eist zijn tol van „winst”, welke de ondernemer noodzakelijkerwijze reeds weer heeft geïnvesteerd in voorraden. Daardoor ontstaan financiële moeilijkheden, tenzij de onderneming de over de schijnwinsten te betalen belastingen kan voldoen uit nog aanwezige vrije beschikbare middelen. Indien de Minister enerzijds moeilijk afstand kan doen van de belastingpenningen over schijnwinst, echter anderzijds de daardoor te verwachten financieringsmoeilijkheden wenst te voorkomen, dan had hij de vraag, of er nog vrij beschikbare middelen ter betaling van de belasting aanwezig zijn, als criterium moeten stellen. Te vrezen valt echter, dat het bedrijfsleven niet meer in belangrijke mate over dergelijke vrije middelen beschikt, zodat als enige mogelijkheid overblijft de middelen voor de over de schijnwinst te betalen belastingen te vinden door een vermindering der winstuitdelingen of door beslaglegging op middelen, bestemd voor investering.

Het is niet in te zien, welke bedrijfseconomische gedachtegang schuilt achter de zienswijze, dat alleen financieringsmoeilijkheden ontstaan en voorkomen moeten worden, wanneer de schijnwinst meer bedraagt dan x pCt van het fiscaal vermogen. De grootte van het vermogen doet er bij een gegeven schijnwinst niets toe, het gaat typisch om de samenstelling van het vermogen. Daarom kan het ministeriële criterium niet objectief zijn, het helpt in gevallen, waarin moeilijkheden niet te verwachten zijn, het weigert hulp waar deze dringend geboden is.

Bij een gegeven waarde-stijging beslist de verhouding tussen voorraad en totaal vermogen over de mogelijkheid om tot het lifostelsel over te gaan. Bij een relatief groot vermogen is deze overgang niet spoedig mogelijk. Dat betekent bijv., dat een industriële onderneming met een omvangrijk vast actief veel minder kans heeft tot een gezondere winstbepaling te komen dan een handelsonderneming zonder veel vast activa. Voorts, dat een oude onderneming met lage fiscale boekwaarden voor vaste activa meer kans heeft dan een jonge met hoge fiscale boekwaarden.

Voorts houdt het ministeriële criterium in genen dele rekening met omstandigheden op de inkoop- of verkoopmarkt, die grote invloed op het ontstaan van schijnwinsten kunnen hebben. We denken daarbij bijv. aan grondstoffen, die op elk tijdstip kunnen worden gekocht en aangevoerd en aan grondstoffen, welke slechts in bepaalde seizoenen kunnen worden aangevoerd. Bij de eerstgenoemde situatie behoeft men slechts relatief lage voorraden aan te houden; in geval van grondstoffen met seizoenmatige aanvoer echter is het aanhouden van veel grotere voorraden onvermijdelijk. Diezelfde relatief grote voorraad echter leidt tot relatief veel schijnwinst bij prijsstijging en ook tot een relatief hoog fiscaal vermogen, zodat de drempel, waarboven de waarde-stijging uit moet gaan om het lifostelsel te kunnen toepassen, ook relatief hoog komt te liggen.

De conclusie, dat de met zoveel goede verwachtingen

ontvangen Nota een strohalm zal blijken te zijn, ligt bij vele ondernemingen voor de hand.

3. Alternatief.

Is er geen alternatief voor de teleurgestelde ondernemers? Vast staat, dat bij de Wet Belastingherziening 1950 het fiscaal winstbegrip grondig is gewijzigd. Vast staat ook, dat de Minister meent, dat deze wijziging voor de waardering van voorraden geen belangrijke consequenties heeft. Dit blijkt uit de kamerstukken, het blijkt ook uit het enkele feit van het verschijnen van de Nota inzake de fiscale winstberekening. Deze draagt immers het karakter van een incidentele tegemoetkoming en heeft dus alleen raison wanneer men aanneemt, dat de wet voor de in moeilijkheden verkerende belastingplichtige geen soulaas biedt. Dit moge de mening van de Minister zijn, van beslissende betekenis is echter hoe de rechtspraak hierover oordeelt, met name dus over de vraag, of het nieuwe fiscale winstbegrip de mogelijkheid opent over te gaan tot een ander systeem van voorraadwaardering, dat uit bedrijfseconomisch oogpunt tot meer bevredigende uitkomsten leidt. Het is hier niet de plaats, de kansen, welke hier wellicht liggen, in den brede uit te meten.

Volstaan zij slechts met de mededeling, dat er gezaghebbende geluiden te horen zijn geweest, welke deze kansen niet laag aanslaan¹⁾; en met de constatering, dat belastingplichtigen, welke deze kans willen grijpen, dat nu, d.w.z. met de aangifte over het boekjaar, waartoe 1 Januari 1950 behoort, moeten doen.

Alleen dat boekjaar biedt de gelegenheid om tot een verandering in het systeem van fiscale winstberekening over te gaan, omdat dit het eerste boekjaar is, waarop de Wet Belastingherziening 1950 van toepassing is.

Wie deze gelegenheid voorbij laat gaan, heeft wellicht de bus gemist. Of en wanneer er een volgende zal afrijden, valt in het geheel niet te voorspellen.

Rotterdam.

R. BURGERT.

¹⁾ Zie bijv.: Prof. Dr P. J. A. Adriani: „Ontwikkeling en toekomst der fiscale winstbepaling” in Maandblad voor Accountancy en Bedrijfs-huishoudkunde van Juni 1951.

GELD- EN, KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

In verband met het vervallen van veel schatkistpapier gedurende de lopende maand, vloeien voortdurend middelen aan de banken toe, zodat vrijwel geen enkele instelling in de noodzaak komt te verkeren, op de markt te verkopen om geld te maken. Ten gevolge hiervan bleef de geldmarkt ook gedurende de verslagweek ruim. De noteringen ondergingen practisch geen wijziging en varieerden van $1\frac{3}{16}$ pCt voor éénmaands tot $1\frac{7}{16}$ pCt voor elfmaands papier. De callgeldnotering bleef op 1 pCt gehandhaafd. Dat deze notering nu reeds een maand lang, ook bij een overigens ruime geldmarkt, $\frac{1}{4}$ boven het minimum ligt is gevolg van het feit, dat naast de vraag naar call van de zijde der discontohandelaars, ook vraag van de Schatkist naar dit geld bestaat.

De kapitaalmarkt.

Kapitaalschaarste, in de zin van gebrek aan geldkapitaal, beheerst het gehele marktbeeld, zowel in de markt voor niet- als voor wel risicodragend kapitaal.

Op de aandelenmarkt heeft de aankondiging van de aandelenemissies van Philips een sterke daling over de gehele linie ten gevolge gehad, blijkend uit een daling van het algemene indexcijfer met niet minder dan 5 punten. Dit is niet te verwonderen; het gevraagde bedrag ad bijna

f 100 mln (nl. f 30 mln 6 pCt cum. pref. aandelen en f 69,6 mln gewone aandelen, beide à 100 pCt) is in verhouding tot de opnemingscapaciteit van de markt zeer groot. Vele beleggers hebben weinig of geen liquide middelen voor nieuwe beleggingen beschikbaar en moeten hetzij nu hun aandelen Philips, hetzij straks de claims verkopen, dan wel de voor inschrijving benodigde contanten verkrijgen door andere effecten af te stoten. Door dit laatste verspreid de koersdruk zich over de gehele aandelenmarkt.

Deze ontwikkeling is de financiële consequentie van inkomensnivellering, hoge progressieve inkomstenbelasting en het veldwinnen van de levensverzekering, welke factoren particuliere vermogensvorming practisch onmogelijk maken.

Meer dan op de obligatiemarkt doet de scherper wordende kapitaalschaarste zich in het overige gedeelte van de markt voor niet-risicodragend kapitaal gevoelen. De levensverzekeringmaatschappijen zullen de komende twee jaar f 250 mln met staatsgarantie ter beschikking van de gemeenten stellen voor financiering van de woningbouw, terwijl nog f 300 mln in hun bezit zijnd speciaal schatkistpapier zal worden geconsolideerd. Ook de ondernemings- en bedrijfspensioenfondsen zullen waarschijnlijk een bepaald bedrag op deze wijze fourneren. Bedenkt men, dat al deze beleggers de aanwending van de dit jaar binnenkomende middelen reeds practisch geheel hebben gecontracteerd of dat zij deze soms zelfs vooruit hebben belegd, dan blijkt wel, dat de institutionele beleggers voorlopig verder als verschaffers van nieuw kapitaal zijn uitgeschakeld. Dit werkt door op de markt voor onderhandse leningen aan het bedrijfsleven en die voor hypotheken. Geld op hypotheek is reeds thans à $4\frac{1}{2}$ pCt niet gemakkelijk te krijgen, terwijl hoge overwaarde wordt geëist. Dit zal op zijn beurt weer op de huizenmarkt doorwerken; de stijging van de hypotheekrente met 1 pCt — hetgeen over het eigen kapitaal der meeste huiseigenaren 2 à 3 pCt uitmaakt — zal i.v.m. het gefixeerde huurpeil het rendement op huizen zeer nadelig beïnvloeden.

	15 Juni 1951	22 Juni 1951
--	-----------------	-----------------

Aand. indexcijfers.

Algemeen	151,5	146,3
Industrie	217,2	209,2
Scheepvaart	171,6	163,0
Banken	120,3	117,6
Indon. aandelen	50,8	49,5

Aandelen.

A.K.U.	173 $\frac{1}{4}$	169 $\frac{3}{4}$
Philips	241 $\frac{1}{2}$	205
Unilever	245	243 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	178 $\frac{3}{4}$	171
Amsterdam Rubber	119	116 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	125 $\frac{3}{4}$	120 $\frac{1}{2}$
Kon. Petroleum	300 $\frac{1}{4}$	294 $\frac{3}{4}$

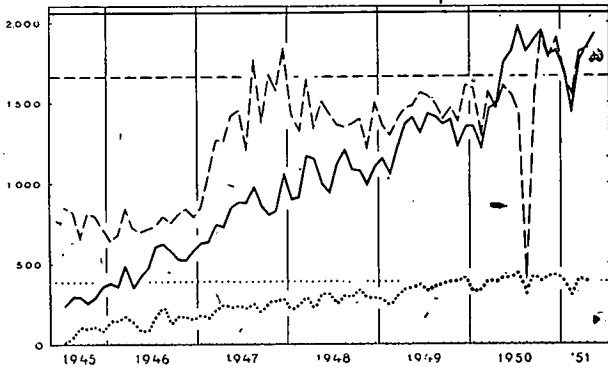
Staatsobligaties.

2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	74 $\frac{3}{4}$	74 $\frac{1}{2}$
3—3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	90 $\frac{3}{8}$	90
3 pCt Invest. certif.	90 $\frac{7}{16}$	90 $\frac{1}{8}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	96 $\frac{7}{8}$	96 $\frac{5}{8}$
3 pCt Dollarlening	99 $\frac{15}{16}$	99 $\frac{3}{8}$

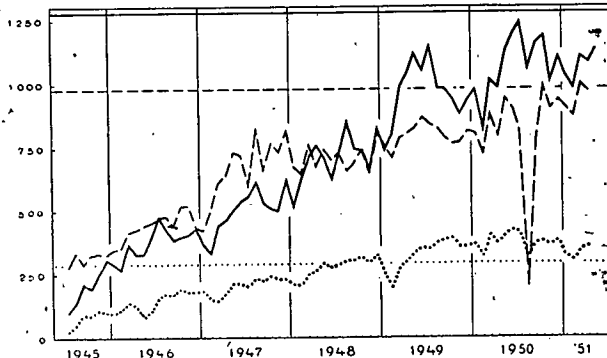
J. C. B.

GRAFIEKEN

In Rotterdam, Amsterdam en Antwerpen binnengekomen zeeschepen
(In duizenden N.R.T.)

(Aantallen)

— Rotterdam
 Amsterdam
 - - - - - Antwerpen
 — Rotterdam maandgemiddelde 1938
 Amsterdam maandgemiddelde 1938
 - - - - - Antwerpen maandgemiddelde 1938

Bronnen: Mededelingen Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland; Dienst Gemeente Handelsinrichtingen, Amsterdam, Economische dienst van de haven Antwerpen.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaalmiddelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalingsaccorden	Voorschotten in rekening in courant
21 Mei '51	1.193.626	729.162	2.000	227.299	154.183
28 Mei '51	1.193.651	755.781	2.100	230.328	159.808
4 Juni '51	1.193.719	780.755	1.361	210.977	184.846
11 Juni '51	1.193.923	808.067	1.653	209.437	174.577
18 Juni '51	1.193.661	738.680	2.215	215.888	171.355
25 Juni '51	1.193.583	794.777	1.759	255.831	171.920

Saldi in rekening courant

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi-voortvloeiende uit betalingsaccorden	Andere saldi van niet-ingezetenen
21 Mei '51	2.673.799	2.076.877	—	1.469.589	334.470	109.811
28 Mei '51	2.709.270	2.125.958	—	1.469.588	368.507	109.847
4 Juni '51	2.749.749	2.189.373	3.928	1.469.588	401.628	109.801
11 Juni '51	2.697.656	2.243.253	4.669	1.507.907	413.403	111.145
18 Juni '51	2.675.485	2.127.274	—	1.548.690	275.684	113.291
25 Juni '51	2.692.688	2.193.123	—	1.548.690	318.331	113.111

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN
IN NEDERLAND 1) 2).

	1948 = 100	1949	1950	Jan. 1951	Febr. 1951	Mrt 1951	April 1951
Voedingsmiddelen:							
plantaardige	99	122	132	137	148	150	
dierlijke	103	103	110	104	100	94	
totaal	101	112	120	119	122	120	
Grondstoffen voor:							
houtwaren	94	115	153	162	168	168	
chem. producten	100	115	130	133	134	142	
textielwaren	106	154	220	229	239	225	
eer en leerwaren	116	153	234	243	237	220	
metaalwaren	105	112	153	166	177	188	
papier	83	102	153	175	187	195	
hulpstoffen	115	129	134	138	139	149	
totaal	108	128	158	165	170	174	
Afgewerkte prod.							
glas, aardewerk, enz.	104	107	120	120	120	124	
houtwaren	98	100	107	108	109	110	
chem. producten	105	110	125	130	133	134	
textielwaren	108	136	171	177	182	181	
leer- en rubberwaren	109	123	156	164	173	173	
papierwaren	98	107	146	168	180	183	
metaalwaren	103	116	138	141	144	145	
gefabriceerde voed. en genotmiddel.	105	113	120	122	131	132	
overige producten	95	98	112	117	118	124	
totaal	104	116	135	139	145	146	
Algemeen indexcijfer	104	117	136	139	144	145	

1) Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.”

2) De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND 1).

(30 Juni 1938/30 Juni 1939 = 100).

	Nijverheid 2)	Landbouw	Nijverheid en landbouw
30 Juni 1947	166	244	177
31 Dec. 1947	174	244	184
30 Juni 1948	175	258	187
31 Dec. 1948	182	265	193
30 Juni 1949	182	275	195
31 Dec. 1949	182	275	195
30 Juni 1950	190	290	205
31 Dec. 1950	201	305	216
31 Mrt 1951 3)	211	320	226
30 April 1951 3)	211	320	226
31 Mei 1951 3)	211	320	226

1) Bron: Statistisch Bulletin C.B.S.; In de lonen en salarissen zijn kinder- en gezinstoeslag niet begrepen.

2) Gemiddelde van 24 takken.

3) Voorlopige gegevens.

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND 1).

(in miljoenen guldens)

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.ƒ.	Part.	Totaal	R.P.ƒ.	Part.	Totaal	
Tot. '46	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	—380,1
Tot. '47	253,7	307,5	561,2	316,2	285,7	601,9	—40,7
Tot. '48	252,7	345,8	598,5	351,3	361,1	712,4	—113,9
Tot. '49	288,3	401,2	689,5	322,7	359,5	682,2	+ 7,3
Tot. '50	285,1	418,0	703,1	389,2	428,9	818,1	—115,0
Jan. '51	24,5	41,0	65,5	35,1	43,1	78,2	—12,7
Febr. '51	22,8	38,3	61,1	42,4	46,4	88,8	—27,7
Mrt '51	19,3	30,3	49,6	46,7	46,7	93,4	—43,8
Apr. '51	16,9	26,0 ³⁾	42,9	35,2	36,3 ³⁾	71,5	—28,6

1) Bron: Statistisch Bulletin C.B.S.

2) Voorlopige gegevens.

Abonneert U op de E.-S.B.

Met Exportbijlage „Netherlands Trade Bulletin”

Abonnementprijs f15.- per jaar

Nederland is ziek
Opvoeding tot Democratie
Kamers van Koophandel in cijfers
Wereldmarkt-perspectieven
Britse koloniale ontwikkelingsplannen
Internationale Tarwe-Overeenkomst in het gedrang
Nieuwe artikelen
Handelscontacten

HANDELSBERICHTEN

Mededelingen van de Bedrijfsgroep Groothandel en het Verbond van de Nederlandse Groothandel
KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

N.V. Gemeenschappelijk Bezit van Aandeelen Philips' Gloeilampenfabrieken

gevestigd te Eindhoven.

UITGIFTE van

f 30.000.000.-6% Cum. Pref. Winstd. Aandelen aan toonder
tot de koers van 100 pCt.

en van

f 69.627.000.- Gew. Aandelen aan toonder
tot de koers van 100 pCt.

in de N.V. Gemeenschappelijk Bezit van Aandeelen Philips' Gloeilampenfabrieken, wat het jaar 1951 betreft, voor de helft delende in de resultaten van de vennootschap.

(Uitsluitend voor houders van 6% cum. pref. winstd. resp. gewone aandelen, zowel in de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken - niet in het bezit der vennootschap zijnde - als in de N.V. Gemeenschappelijk Bezit van Aandeelen Philips' Gloeilampenfabrieken),

verdeeld in aandelen van nominaal f 750.- en onderaandelen van nominaal f 75.-.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen en onderaandelen openstelt op

DONDERDAG 5 JULI 1951

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

ten kantore van de:

ROTTERDAMSCH E BANK N.V., te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage,
firma **DUNLOP & PHILIPS**, te Amsterdam,

AMSTERDAMSCH E BANK N.V., te Amsterdam,

NEDERLANDSCHE HANDELMAATSCHAPPIJ, N.V., te Amsterdam,

Heren **PIERSON & CO.**, te Amsterdam,

HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V., te Amsterdam,

firma **FRED. PHILIPS**, te Zaltbommel,

op de voorwaarden van het prospectus dd. 21 Juni 1951.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN

De Raad van Bestuur

Eindhoven, 21 Juni 1951.

vacatures

DRS. ECONOMIE-BEDRIJFSECONOMIE

Bij de N.V. Waterleiding Mij. „Zeeuwsch Vlaanderen“ te Terneuzen kan geplaatst worden een

jong. Drs. Economie-Bedrijfseconomie

met enige jaren praktijk.

Salaris f 5.000.— tot f 6.000.— per jaar, te vermeerderen met 2 maal 5% plus f 200.— toeslag. Standplaats Terneuzen.

Voor gehuwden een bedrijfswoning beschikbaar (huur f 525.— per jaar).

Na één jaar dienstverband vaste aanstelling mogelijk; alsdan pensioen volgens Rijksregeling. Psychotechnisch onderzoek wordt vereist.

Sollicitaties binnen 10 dagen na het verschijnen van dit blad te richten aan de Directie, Axelsestraat 79, Terneuzen.

N.V. PHILIPS' GLOEILAMPENFABRIEKEN EINDHOVEN

Voor de afdeling Administratieve Organisatie en Mechanisatie worden gezocht

enige jonge administratieve krachten

Jongelieden met middelbare opleiding, in het bezit van het praktijkdiploma Boekhouden en met ervaring in het gebruik van mechanische hulpmiddelen in de Boekhouding, worden uitgenodigd een schriftelijke sollicitatie in te dienen bij de afdeling Personeelzaken, Willemstraat 20, Eindhoven, onder E.S.B. 5166.

diversen

De heer Boelen, Derkinderenlaan 26, Laren-N.H., tel. 3314, biedt ten verkoop aan een in zeer goede staat verkerende BUICK 1947. De auto is steeds prima onderhouden door de R.I.V.A., verbruikt praktisch geen olie, is voorzien van open dak en andere accessoires en heeft praktisch nieuwe banden. Prijs f 6500.—. Elk deskundig onderzoek toegestaan.

SCHAKEL
in voorkomende gevallen
DEZE RUBRIEK IN!

Opdrachten voor het eerstvolgende nummer dienen uiterlijk 3 Juli met de 1e post in ons bezit te zijn.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in
binnen- en buitenland

FINANCIERING VAN
IM- EN EXPORTTRANSACTIES

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten“ de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26.— per jaar, voor België/Luxemburg f 28.— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26.—, overige landen f 28.— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures“ en „Beschikbare krachten“ f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs.